

Rafał Rżany

Wpływ chińskich i japońskich sztuk walki na powstanie koreańskiej sztuki taekwondo a jej tożsamość : zarys problematyki

---

Idō - Ruch dla Kultury : rocznik naukowy : [filozofia, nauka, tradycje wschodu, kultura, zdrowie, edukacja] 3, 56-60

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mgr Rafał Rżany jest badaczem dalekowschodnich sztuk walki i innych składowych kultury Dalekiego Wschodu (literatura, poezja). Współpracuje z popularnym miesięcznikiem specjalistycznym „Samuraj”. Jest liderem Towarzystwa Studiów Dalekowschodnich w Rzeszowie, a także instruktorem taekwondo WTF (2 dan) i karate *shitō-ryū* (3 dan).

Recenzentem artykułu jest znakomity specjalista w dziedzinie sztuk i sportów walki – prof. Ewaryst Jaskólski (AWF Wrocław). Prof. Jaskólski ocenił pracę pozytywnie – jako interesujący esej, wnoszący istotne informacje faktograficzne do zagadnienia wzajemnych powiązań pomiędzy dalekowschodnimi sztukami walki.

RAFAŁ RŻANY

Towarzystwo Studiów Dalekowschodnich, Rzeszów

Wpływ chińskich i japońskich sztuk walki na powstanie koreańskiej sztuki *taekwondo*, a jej tożsamość.

Zarys problematyki

Słowa kluczowe: pochodzenie, wpływ, tożsamość i specyfika systemu, kariera olimpijska, techniki wspólne – techniki własne

1. Uwagi wstępne

Koncepcja artykułu opiera się na dwóch założeniach, z którymi zgodziłaby się znakomita większość historyków wschodnich sztuk i sportów walki.

Po pierwsze: poszczególne azjatyckie sztuki walki nie tworzą zamkniętych systemów, lecz – wspólnie – dynamiczną strukturę, gdzie każdy składnik w równym stopniu oddziałuje na pozostałe, co podlega ich, potencjalnym przynajmniej, wpływom. Dotyczy to jednakowo odmian i szkół w ramach jednego kraju (jednej kultury narodowej), i systemów historycznie związanych z innymi kulturami czy tworami państwowymi [por.: Rżany 2002].

Po drugie: w sensie formalnym (formalnego ustrukturywania) *taekwondo* jest znacznie młodsze niż tradycyjne dyscypliny zaliczane do rodziny japońskiego *budō* oraz chińskie *wushu* (*kang-fu*), a także młodsze od okinawskiego *karate*, któremu zawdzięcza najwięcej [Bujak 1999; Burdick 1997; Miłkowski 1987].

Moim celem jest wykazanie, że pomimo niewątpliwego długu wobec sztuk walki o rodowodzie chińskim i japońskim, *taekwondo* z powodzeniem i zasłużenie spełnia rolę koreańskiej sztuki i sportu narodowego.

2. Początki sztuk walki w Korei. Wpływy chińskie

W obszernym artykule opublikowanym przez *Journal of Martial Arts*, dr Dakin Burdick, historyk sztuk walki z Uniwersytetu Indiana, stwierdza: (...) *większość literatury o taekwondo opisuje tę sztukę jako „mającą tysiące lat”, ale tak po prostu nie jest* [Burdick 1997]¹. Przykładów, które badacz uznaje za chybione jest faktycznie wiele i znajdują się przede wszystkim w popularnych publikacjach pisanych przez praktyków i propagatorów tego systemu walki [por.: Lee, Nowicki 1988; Nauta 1994–2001]. Z drugiej strony, publikujący w drugiej połowie lat 80. minionego wieku Jerzy Miłkowski, zasadniczo praktyk *karate*, zachował w tej kwestii więcej bezstronności [Miłkowski 1987]. Istnieją przesłanki pozwalające wnioskować, iż większość sztuk walki uprawianych w Korei przed XIX wiekiem była kopia systemów chińskich, lub – dokładniej – miała chińskie korzenie. Przesłanki te wynikają z analizy wielowiekowych stosunków łączących wymienione kraje: politycznych, militarnych, społecznych i obyczajowych.²

¹ Cytując artykuł D. Burdicka posługuję się tłumaczeniem P. Bernata (www.dan.swidnik.com.pl [2002]) lub własnym – we fragmentach, które wydają mi się przełożone niezbyt trafnie (wówczas odpowiednio zaznaczam).

² Bo oto: *Trzy najpopularniejsze dowody na antyczne tradycje taekwondo – malowidła w grobowcu z królestwa Koguryo, posąg Kunkang-Yuksa i Muje tobo tongji (ok. 1790) – tak naprawdę pokazują, że wczesne koreańskie*

Klasycznym przykładem wpływów chińskich była sztuka *kwonbop* (w dialekcie mandaryńskim *quan-fa* – „sposób” albo „metoda pięści”) związana z okresem panowania dynastii Koguryo³. Jej mistrzami byli słynni wojownicy *hwarang* („kwiaty młodości” lub „kwitnąca młodość”), szkoleni przez Chińczyków do wspólnej walki z japońskimi piratami [Burdick 1997]. Jednakże ci sami żołnierze doskonalili się w miejscowej sztuce zwanej *taekyon* (inna pisownia: *taekkyon*, *taegygyon*) opierającej się na określonych, prowadzonych po tuku kopnięciach, tak dobrze znanych ze współczesnego *taekwondo*, oraz podcięciach i rzutach. Wydaje się, iż doszukiwanie się początków *taekyon* dopiero w XIX stuleciu, jak chce Burdick, jest zbyt daleko idącą ostrożnością. Z pojęciem *hwarang* wiąże się pokrewnie *hwarangdo*, drogi kwiatów młodości, jakie może być kojarzone z honorowym kodeksem japońskich samurajów – *bushidō*. Funkcjonujące w *hwarangdo* zasady postępowania znajdując odbicie w etycznym kodeksie *taekwondo*, analogicznie do tradycji Kraju Wschodzącego Słońca. Z pewnością rdzennie koreańskie były też zapasy *ssirum*, znane od mniej więcej XIII w. i uprawiane do dzisiaj, lecz te nie wpłynęły na rozwój interesującej mnie w tej pracy sztuki [Burdick 1997].

Natomiast prawdopodobnie bezpośrednim sukcesorem chińskiej tradycji *kwonbop* jest dość popularny współcześnie styl *Tang Soo Do*, w którego nazwie pojawia się jedna z najpotężniejszych dynastii chińskich [Hancock 1994; Hwang 1978].

Podsumowując ten okres należy stwierdzić, iż jednoznaczne określenie zakresu wpływów chińskich na pierwociny koreańskich systemów poprzedzających *taekwondo* jest trudne. Jednakże wraz z rozwojem badań nad azjatyckimi sztukami walki i ich profesjonalizacją – z pewnością nadejdzie czas wyraźniejszych uściśleń.

3. Okupacja japońska. *Karate i taekwondo*

Japończycy walczyli z Koreą wielokrotnie na przestrzeni wieków, ze zmiennym powodzeniem [Lee, Nowicki 1988]. Na powstanie *taekwondo* decydujący wpływ miała japońska okupacja w latach 1894–1945. Japończycy weszli do Korei mając na koncie również zwycięstwo z Chinami (1894). Po kolejnej wygranej – w wojnie z Rosją (1904–1905) ich władza w Korei została formalnie uznana przez Stany Zjednoczone (memorandum Taft – Katsura 1905). Okres japońskiej dominacji był dla Koreańczyków

---

sztuki walki w dużej mierze pochodziły od chińskich systemów. Po pierwsze, malowidła w grobowcu z czasów dynastii Koguryo (3–427 n.e.) rzeczywiście przedstawiają uprawianie sztuk walki, ale malowidła te znajdują się w obecnej Mandżurii (Chiny), nie w Korei. To oczywiście tylko kwestia techniczna, gdyż królestwo Koguryo obejmowało znaczną część zarówno północnej Korei, jak i Mandżurii, jednak prawdą jest także, że królestwo Koguryo było pod silnymi wpływami chińskimi. W rzeczywistości, Koguryo było najbardziej wysuniętym na wschód przyczółkiem Chin za czasów dynastii Han (206 p.n.e. – 220 n.e.), zaś sztuki walki przedstawione na grobowcu Koguryo są bardzo podobne do tych na malowidłach w grobowcach Wschodniego Han, znajdujących się w obecnych wschodnich Chinach. Sugeruje to, że sztuki walki z ery Koguryo powstały pod wpływem kultury chińskiej, a nie były niezależnym wytworem przyszłych Koreańczyków. Po drugie, posąg Kumkang-Yuksa przy Sokkuram, często określany jako figura starożytnego wojownika ćwiczącego taekwondo, jest w rzeczywistości buddyjskim posągami strażnika, spotykanym w całej wschodniej Azji, z tego też względu nie można go uważać za typowy wyłącznie dla Korei. W końcu, najpoważniejszy argument, Muye tobo tongji (Ilustrowany Podręcznik Sztuk Walki) z lat 90. XVIII wieku opisuje taktykę i umiejętności bojowe Chińczyków, w tym quan-fa (boks; dosł. Metoda pięści), cytując klasyczne chińskie źródła i został napisany przez uczonego znanego ze swojej erudycji w klasycznym chińskim. W rzeczy samej, wygląda niemal identycznie z Jixiao Xinshu albo Nową Książką dla Efekttywnej Dyscypliny (1561) autorstwa chińskiego generała Jiqiang Qi (1528–1587). Tak więc trzy dowody najczęściej cytowane jako potwierdzające istnienie starożytnej formy taekwondo w rzeczywistości dowodzą wręcz czegoś przeciwnego i wskazują, że koreańskie sztuki walki naśladowały chińskie przynajmniej do roku 1800 [Burdick 1997].

³ Co do dokładnych dat istnienia królestwa Koguryo brak pewności. Zdaniem Burdicka był to okres od 3 do 427 roku n.e. (por. przyp. 2); reprezentujący Amerykańskie Stowarzyszenie Taekwondo (ATA) Barry Nauta podaje daty: 37 p.n.e. – 668 n.e. [por.: Burdick 1997; Nauta 1994–2001].

⁴ Mistrzem Tang Soo Do jest m.in. Chuck Norris, aktor filmów akcji [por.: Cynarski 2000].

bardzo trudny, a wszelkie próby działań niepodległościowych krwawo tłumione⁵. We wszystkich szkołach stosowano japońskie programy nauczania, co oznaczało, że przed wprowadzeniem przez okupantów zakazu trenowania sztuk walki w 1909 roku, wszyscy koreańscy chłopcy uczyli się sportowych form judo i kendo. Japoński zakaz uprawiania sztuk walki z 1909 roku nie był w stanie ich w pełni wyrugować [Burdick 1997; tłum. R.R.]. Treningi przeniosły się wówczas do buddyjskich klasztorów, stałego schronienia dla wojowników, którzy popadli w nielaskę władz [ibidem]. Wśród potajemnie ćwiczących sztuki walki – koreańskie, japońskie i chińskie – był Yong-i Choi, znany później jako Masutatsu Oyama, fundator *kyokushin karate*. Właśnie bezpośredni kontakt z japońskim *budō* i spopularyzowanym przez Japończyków okinawskim *karate* dał mocny impuls do odrodzenia wkrótce po II wojnie światowej rodzimej tradycji walki wręcz.

Innego rodzaju bodźca, lecz z podobnym skutkiem, dostarczyli Koreańczycy ćwiczący w Japonii. Wśród nich był Yong-Shul Choi (Choi to chyba najbardziej zasłużone dla współczesnego obrazu koreańskiej kultury *martial arts* nazwisko), który miał trenować w szkole *Daito-ryu aikijutsu* Sokaku Takedy, czego nie chcą spadkobiercy Morihei Ueshiby, twórcy *aikido*, a uprzednio także ucznia Takedy [Cynarski 1997; Sterkowicz, Madejski 1999; Burdick 1997]. Z kolei Hyung-Jo Cho po przyjeździe do Japonii zmienił nazwisko na Neichu So i ćwiczył *Goju-ryu karate* u Chojuna Miyagi (został instruktorem w 1939) [Burdick 1997]. Won-Kuk Lee i Pyong-Chik Ro studiowali *Shotokan* u Gichina Funakoshiego [Hancock 1994]. Natomiast Hong-Hi Choi i Yong-i Choi wyjechali do Japonii pod koniec lat 30. ub. wieku, zdobyli tam stopnie 2 *dan*, następnie zostali wcieleni do armii cesarskiej. Dalsze losy Yong-i Choa miały decydujący wpływ na rozwój japońskiego *karate*; Hong-Hi Choi powrócił do Korei po wojnie i wkrótce stał się ojcem *taekwondo* i założycielem (nieco później) International Taekwondo Federation (ITF).

4. Specyfika *taekwondo* i jego sukces sportowy

Japoński zakaz praktykowania sztuk walki został wycofany w 1943, początkowo dla *jūdō*, nieco później dla *karate* i *wushu*. Dało to możliwość szybkiego rozwoju skromnej dotąd narodowej tradycji.

O ile można powiedzieć, że początkowo rozwój sztuk walki w Korei zainspirowany został doświadczeniami chińskimi, o tyle nie ulega wątpliwości, że *taekwondo* jest bliskim krewnym *karate*. Patrząc od strony technicznej, stwierdzimy, że większość podstawowych technik (uderzenia proste i po łuku, bloki jedno- i dwuręczne, proste i przynajmniej częściowo bardziej zaawansowane kopnięcia) jest taka sama; różnice w ich interpretacji są oczywiste, szczególnie, gdy pamiętamy o ilości szkół *karate*. Generalnie można stwierdzić, iż *taekwondo* preferuje wyższe, bardziej naturalne pozycje; lecz podobną tendencję da się zaobserwować w zmodernizowanych szkołach *karate* [por. Nakayama 1999; Sieber 2001; Lee, Nowicki 1988; Bujak 1999].

Pierwsze legalnie działające powojenne szkoły (*kwan*) sztuk walki uczyły głównie metod japońskich i, rzadziej, chińskich (pomimo zrozumiałej niechęci do okupantów, Koreańczycy polubili ich tradycję bojową), w tym *karate-dō* pod miejscową nazwą *kongsudo*. Niektóre ze szkół *kongsudo* przez wiele lat zachowały sporo z poszczególnych stylów *karate-dō*. Jeszcze w 1965 roku, Hong-Hi Choi („Ojciec *Taekwon-do*”) nadal uczył kata *Shorin-ryu* i *Shorei-Ryu* (w tym *Heian 1–5*, *Empi*, *Rohai*, *Bassai*, *Kusanku*, *Jion*, *Tekki 1–3*, *Hangetsu* i *Jitte*), obok form własnych, nazywanych systemem *Ch'ang Hon'* [Burdick 1997; tłum. R. R.]. W opublikowanej w 1968 książce *Korean Karate: Free Fighting Techniques*, Sihak Henry Cho stwierdza wręcz, że *taekwondo* jest identyczne z japońskim *karate* [Cho 1968;

⁵ Jak notuje Burdick, po ogłoszeniu Deklaracji Niepodległości (1919) żołnierze japońscy zabili tysiące demonstrantów.

por.: Son, Clark 1983]⁶. Nawet dzisiaj niejedna szkoła *Tang Soo Do* korzysta z form japońskich. Samo *karate* wciąż jest obecne w Korei i podlega dalszym przekształceniom [Rżany 2001, 2002].

Nazwa *taekwondo* funkcjonuje oficjalnie od 11.04.1955 [Bujak 1999 (za): Choi 1983]. Do wspomnianych „zapożyczeń” technicznych, jego twórca, Hong-Hi Choi, dodał rozwijane w następnych latach ogromne bogactwo technik nożnych, w szczególności obrotowych, wykonywanych w wysoku („w locie”) oraz łączonych – podwójnych i potrójnych. Jest to naturalne, jeżeli pamiętać o górzystym ukształtowaniu kraju, które wymogło na mieszkańców ponadprzeciętną sprawność kończyn dolnych [Lee, Nowicki 1988]. Następnie: zespół 24 form (*Tul*), stanowiących obecnie kanon dla odmiany ITF. Nie są to zresztą formy jedyne; World Taekwondo Organization (WTF) zaleca m.in.: *Taeguk 1–8, Koryo, Kumgang, Taebaek* i *Pyongwon*, choć niektóre organizacje krajowe stosują zamiast *Taeguk* nieco starsze układy *Palgwae*. American Taekwondo Association (ATA), zbliżona do ITF, posiada własne formy.

Także w warstwie etykiety towarzyszącej treningom, regulaminów *dojang* (sala treningowa, odpowiednik japońskiego *dōjo*) i stosowanego systemu stopni i kolorów pasów, *taekwondo* bardzo przypomina *karate*. Warto jednak zwrócić uwagę, że na przykład znaczenie przypisywane poszczególnym kolorom pasów jest odmienne od japońskiego: *W taekwon-do poszczególne kolory pasów zostały wybrane świadomie i w przeszłości wskazywały na pozycję zajmowaną w społeczeństwie Korei. Symbolika kolorów pasów ma odniesienia do świata przyrody, podkreślając związki taekwon-do z naturą* [Bujak 1999]. W Wąnej Korei „otoczka” treningu i wygląd sali ćwiczeń mogą nasuwać silne skojarzenia nacjonalistyczne [Lee, Nowicki 1988].

Pierwszą organizacją służącą rozwojowi *taekwondo* i skupiającą jego członków było Koreańskie Stowarzyszenie Taesudo (Korean Taesudo Association, KTA), założone w roku 1959 i po sześciu latach przemianowane na Korean Taekwondo Association. Kolejnym etapem budowy potęgi światowego *taekwondo* było powołanie 22.03.1966 Międzynarodowej Federacji Taekwondo (International Taekwondo Federation) z siedzibą w Seulu. Jej prezydentem został generał Choi. Niestety, w 1973 pomiędzy nim a KTA pojawiły się problemy na tyle poważne, iż zdecydował się na przeniesienie kwatery głównej swojej prężnej już wówczas organizacji do Kanady (1974) [Burdick 1997]. W Seulu powstała wówczas Światowa Federacja Taekwondo (WTF), a na jej pierwszego prezydenta, sprawującego tę funkcję do dziś, wybrano dr. Un Yong Kima, piątego szefa KTA. To on stał się głównym autorem olimpijskiej kariery *taekwondo*, które było dyscypliną pokazową na Igrzyskach w Seulu (1988), a pełnoprawnym elementem zmagani olimpijskich stało się w roku 2000 (Sydney).

Niechęć oraz konkurencja pomiędzy tymi największymi ponadnarodowymi zrzeszeniami ludzi ćwiczących „tradycyjne” bądź sportowe *taekwondo*⁷ przeniesienie centrum ITF do Kanady, nie zmieniają wyrazistego oblicza opisywanej sztuki. Głównie dzięki federacji WTF miliony widzów na całym świecie mogło poznać, czym jest *taekwondo* (w ich liczbie autor tego artykułu, w 1988), ale swój kształt zawdzięcza ono gen. Choi, którego drogi rozeszły się z Seulem, zresztą jedynie w sensie formalnym – siedziby ITF.

Specyfika techniczna, odmienny mimo pewnych podobieństw ceremonial, bogaty zestaw własnych form i olimpijska kariera wskazują jednoznacznie, iż *taekwondo* to nie po prostu *karate*, jak również, że trzeba widzieć w nim *par excellence* koreańską sztukę i sport narodowy [A National... 1997].

⁶ Wspominał również o zamiernym używaniu tych nazw przez jego rodaków.

⁷ Kiedy w 1973r. (25–28.05) WTF zorganizowała I Mistrzostwa Świata w Seulu, ITF przeprowadziła analogiczne rozgrywki w Montrealu (1974).

BIBLIOGRAFIA

1. *A National Sport, Taekwondo* (1997), Korean Taekwondo Association, Seoul.
2. Bujak Z. (1999), *ABC Taekwon-do dla początkujących*, Okręgowy Związek Taekwon-do, Biała Podlaska.
3. Bujak Z. (2001), *Charakterystyka taekwon-do ITF*, „Idō – Ruch dla kultury. Rocznik Naukowy”, tom II, Rzeszów, s. 33–39.
4. Burdick D. (1997), *People and Events of Taekwondo's Formative Years*, "Journal of Martial Arts", 6 (1) [cyt. za: www.indiana.edu, 2002: wersja uzupełniona w stosunku do pierwodruku].
5. Cho S. H. (1968), *Korean Karate: Free Fighting Techniques*, Charles E. Tuttle, Tokyo.
6. Choi H. H. (1983), *Encyclopedia of taekwon-do*, ITF, Canada.
7. Cynarski W. J. (1997), *Tradycja starego japońskiego Aiki-Jutsu i jego ewolucja do form współcześnie praktykowanych*, „Roczniki Naukowe AWF w Warszawie”, tom XXXVI, s. 109–132.
8. Cynarski W. J. (2000), *Sztuki walki hudo w kulturze Zachodu*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów.
9. Hancock J. (1994), *The History of Tang Soo Do*, "Inside Tae Kwon Do", 3 (2).
10. Hwang K. (1978), *Tang Soo Do (Soo Bahk Do)*, Sung Moon Sa, Seoul.
11. Lee K. M., Nowicki D. (1988), *Taekwondo*, Almapress, Warszawa.
12. Nauta B. (1994–2001), *General Taekwondo Information – History*. www.barrel.net
13. Sieber L. (2001), *Charakterystyka idōkan karate*. „Idō – Ruch dla kultury. Rocznik Naukowy”, tom II, Rzeszów, s. 26–27.
14. Son D. S., Clark R. J. (1983), *Black Belt Korean Karate*, Englewood Cliffs.
15. Sterkowicz S., Madejski E. (1999), *ABC Hapkido. Ilustrowane elementy kompletnego systemu samoobrony*, KASPER, Kraków.
16. Rżany R. (2001), *Między sztuczością walki a realizmem życia – tradycyjne sztuki walki na rozdrożu*. „Idō – Ruch dla kultury. Rocznik Naukowy”, tom II, Rzeszów, s. 28–32.
17. Rżany R. (2002), *Koreańskie ścieżki Shito-ryu*, Magazyn Sztuk Walk „Samuraj”, nr 2 (46) 02, luty, s. 13–14.

The influence of Chinese and Japanese martial arts on the origin of Korean art of taekwondo and its identity. An outline of problems

Key words: origin, influence, identity and specificity of system, Olympic career, common/own techniques

The article shows Korean martial arts as inspired by Chinese (previously) and Japanese (in XIXth. and XXth. century) influences. Particularly – relations between *taekwondo* and Okinawan and Japanese *karate-do*. Other way – extracts, what is in *taekwondo* specific, originally Korean and what allows to recognize this art (and sport as well) as an durable contribution in contemporary history of Asian martial arts.

Author turns his special attention to precise definition of historical beginnings of martial arts in Korea and actual dates of *taekwondo* rise, which in popular literature are sometimes situated in almost mythical past. He calls (after D. Burdick from Indiana University) facts contradicting three main arguments allegedly confirming ancient *taekwondo's* origin: it is question of correct reading and interpretation of some painting from Koguryo Kingdom (3–427 A.D.), statue of Kumkang-Yuks and Illustrated Handbook of Martial Arts (*Muye tobo tongji*) dated on XVIII c. This book is really almost copy of 200 years older Chinese one.

An article – in the description of forming world “power” of *taekwondo* – tries in balanced way to show the reasons of division TKD movement on (firstly) two world organizations and their leaders (gen. Hong-Hi Choi in International Taekwondo Federation and dr. Un Yong Kim in World Taekwondo Federation) contribution to present popularity of this art.